

IS GELUK ALLEEN MET DE DOMMEN?

L.N. Bouman, voorzitter N.V.M.O., Academisch Medisch Centrum, Amsterdam.

Wat in de reeds veel besproken HOOP-nota nog een stapel ietwat overspannen ideeën van de meest geplaagde minister van dit kabinet leek te zijn, heeft onlangs met het verschijnen van het concept ontwerp "Wet Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek" (WHW) griezelig veel aan werkelijkheids-waarde gewonnen. Het is in dit verband bemerkenswaardig, dat "Uitleg", de PR-krant van O & W, onlangs berichtte, dat op de HOOP-nota over het algemeen instemmend was gereageerd, zodat niets de uitvoering van de plannen nog in de weg hoefde te staan. In werkelijkheid zijn de reacties echter overwegend negatief. Wat "Uitleg" schreef, kan daarom nauwelijks anders worden genoemd dan een propagandastunt, die zeer vreemd overkomt van een minister die voorgeeft aan het gesprek met de basis zoveel waarde te hechten. De nu dus in concept gepresenteerde WHW wil alles tegelijk regelen, zodat meer dan 10 thans bestaande wetten in één klap overbodig zijn. Het is duidelijk, dat de huidige minister zichzelf niet veel kans meer geeft in een volgend kabinet; hij zorgt er wel voor, dat zijn nalatenschap zo'n geweldige chaos omvat dat zijn opvolgers tot dik in de 21e eeuw nodig zullen hebben om al het puin weer geruimd te krijgen. Het is uiteraard niet allemaal onzin wat deze wet wil (dit even gauw gezegd, omdat ik anders al minstens 50% van de kiesgerechtigde lezers kwijt ben), maar ik heb nu eenmaal een oppositionele natuur die graag de fouten in anderen aanwijst, vooral als ik er zelf onder moet lijden. Ik wil mij in dit stukje beperken tot wat vermoedelijk de grootste vergissing in deze wet zal worden, namelijk de instelling van een vrijwel onbeperkte toegang tot het eerste studiejaar met eventueel een

door maatschappelijke behoefte gedicteerde selectie bij de ingang van het tweede studiejaar.

De regels zijn eenvoudig. Als zich veel studenten aanmelden, méér dan de capaciteit van de huidige faculteiten, dan moet jaarlijks het aantal instromende studenten worden vergroot, zodat het aantal eerstejaars 125% van het gemiddelde van de laatste drie jaar omvat. Starten wij met de eerstejaars van nu, 210 voor een gemiddelde faculteit, dan zijn dat er in het vijfde jaar na het in werking treden van deze wet, al 403! Als de selectie bij de ingang van het tweedejaar door de maatschappelijke behoefte zal gaan worden gedicteerd, zal de instroom van het tweede jaar niet meer dan 200 bedragen, vermoedelijk minder, gezien de nog altijd stijgende werkloosheid onder artsen.

Dit heeft belangrijke implicaties voor het onderwijs in het eerste jaar, maar nog veel meer voor de wijze van selectie bij de intree in het tweede jaar. Wie zou denken dat in brede lagen een selectie op cijfers als ongewenst door de faculteiten zal worden afgewezen, komt bedrogen uit. Er is een sterke stroming, vooral in kringen van het Wetenschappelijk Personeel, in de richting van een op cijfers gebaseerde selectie, zodat in elk geval studenten met hoge cijfers door kunnen. Daar tegenover staat de mening, vooral van studenten, maar van hen niet alleen, die pleiten voor een loting, eventueel met een ingebouwde weegfactor. Een gewogen loting wil dan zeggen, dat de kans op toelating toeneemt naarmate het propedeuse resultaat beter is. "Belachelijk" roepen de tegenstanders; op die manier verlies je de beste studenten als die niet toevallig het geluk hebben in te loten, terwijl de voorstanders aanvoeren, dat er

geen enkel selectiesysteem is dat kan aangeven welke studenten nu wel en welke nu geen goede artsen zullen kunnen worden, niet in de laatste plaats omdat er ook al geen éénstemmigheid is over de vraag wat eigenlijk goede of -misschien nog wel belangrijker- slechte artsen zijn.

Wij kunnen een poging wagen door vast te stellen dat iedereen van wie niet wordt aangetoond, dat hij/zij niet deugt als arts, acceptabel is. Dat wil zeggen, dat een ieder die niet met de Tuchtraad in aanraking komt, als arts in ieder geval niet insufficiënt mag worden geacht. Helaas is er bij mijn weten geen onderzoek gedaan naar de propedeuse cijfers van al degenen die zware of lichte straffen van dit zorgvuldig werkende college hebben ondergaan. Mijn hypothese is, dat een hoge intelligentie of ijver, wellicht voorwaarde voor een goed propedeuse resultaat, geen garantie is voor morele kwaliteiten.

Zijn er andere parameters voor de kwaliteit van het produkt?

Het sterftecijfer per 1.000 patiënten maakt psychiaters en sociaal geneeskundigen wel erg succesvol; oordeel van patiënten voert tot overmatige waardering van PR-activiteiten; wetenschappelijke prestatie voert tot een overwicht van ambitieuze technocraten. Weten wij dus al niet waarvoor moet worden geselecteerd, de middelen waarmee kan worden geselecteerd, zijn al even beperkt: alfabet, geslacht, leeftijd, gewicht, inkomen (eventueel van ouders), huidskleur, nationaliteit, zijn objectieve gegevens, maar -naar ik aanneem- zelfs grondwettelijk niet toegestaan als selectie criterium (hoewel van alfabet weet ik dat eigenlijk niet). Wel grondwettelijk toegestaan en vermoedelijk populair bij diegenen die voor selectie zijn, is een selectie op propedeuse cijfers, dat wil zeggen een rangorde naar het totaal over x tentamens.

Hoe krijgt iemand nu een hoog cijfer? Dat komt vermoedelijk door een combinatie van persoonlijke

eigenschappen (ijver, intelligentie, ambitie), geld (voor boeken, vragenlijsten, klappers, repetitor), gerichte belangstelling (solitair thuiswonend, geen maatschappelijk engagement, geen culturele belangstelling) en geluk. Maar het gaat niet alleen om het eigen hoge cijfer, maar ook het lagere van de jaargenoten. Er bestaat nog weinig inzicht in de criminele en asociale tendensen die dit opwekt, maar het wordt waarschijnlijk bijzonder onprettig in dat eerste jaar, en levensgevaarlijk voor de docent.

Als we gewoon loten, is dat allemaal anders vooral als de cijfers daarbuiten gelaten worden, dus ook geen weegfactor wordt ingebouwd. Voor deze schijnbare defaïtistische houding heb ik een paar serieuze redenen.

In de eerste plaats mijn gevoel van eigenwaarde dat ik, inmiddels meer dan een kwart eeuw, propedeuse examens afneem die wat voorstellen. Mijn uitgangspunt, zoals van velen dacht ik, is altijd geweest dat de propedeuse representatief en selectief moet zijn, dat wil zeggen wie deze haalt, is in principe geschikt om de studie te volgen en dus arts te worden. Als dat nu ineens niet meer geldt, hebben wij ons jaren schuldig gemaakt aan bedrog; ikzelf ben in ieder geval niet bereid dat toe te geven.

Mijn tweede reden heeft te maken met het verloop van de opleiding. Ook dat eerste jaar van de zes die er zijn om een goede dokter te maken, kunnen wij niet missen om een beetje brugklas te spelen. Dat wil zeggen: er moet worden gestudeerd om te leren en te ervaren, niet om te worden getoetst. Een uitsluitend cognitieve toets (multiple choice, naar ik vrees), die uitmaakt of de student wel/niet kan doorgaan, zal moordend zijn voor vaardigheidstraining en attitudevorming; dat wordt jagen op cijfers en verder niets. De terugslag in het tweede jaar zal ook niet mis zijn, vrees ik.

Mijn derde reden is die van rechtvaardigheid. Iedereen die aan de

minimum eis (propedeuse) voldoet, heeft naar mijn gevoel het recht om verder te studeren. Hoe gaat het met de studierichtingen waar de "afvallers" naar toe moeten. Worden deze wetenschappelijke opleidingen een vergaarbak van degenen die "niet geschikt" zijn voor de studie geneeskunde?

Als we dan toch moeten gaan

selecteren na het eerste jaar, ben ik een voorstander van een ongewogen loting. Het eerstejaars onderwijs blijft dan intact, iedereen heeft dezelfde rechten, aan de collegialiteit wordt niet getornd en ach, waarom zou loting de kwaliteit van de studenten zozeer verlagen? Als inloten al een geluk mag heten, hoeft dit toch niet alléén de dommen te treffen?

Gewijzigd overgenomen uit "Verband", maandblad van de Faculteit Geneeskunde, UvA.